

Nr 156.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1938 kl. 1 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne-
reglering för lärare vid kommunala flickskolor, kommu-
nala mellanskolor och högre folkskolor jämte i ämnet
väckta motioner.*

(2:a avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1938/39 har Kungl. Maj:t (punkterna 119 och 170 av det vid nämnda proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastik-ärenden för den 4 januari 1938) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition angående löne reglering för lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och högre folkskolor, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1938/39 dels till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor ett förslagsanslag av 1 520 000 kronor; dels till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor ett förslagsanslag av 2 440 000 kronor; dels ock till Högre folkskolor: Understöd ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 3 mars 1938 dagtecknad proposition (nr 230), under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att

1. besluta, att lärare vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor skola, med iakttagande av vad av chefen för ecklesiastikdepartementet i sistnämnda statsrådsprotokoll anförts, från och med den 1 januari 1939 åtnjuta avlöning jämlikt i samma statsrådsprotokoll omförmälda förslag till avlöningsreglemente;

2. besluta, att till envar av ifrågavarande skolor skall från och med den 1 januari 1939 under de villkor, som av departementschefen angivits, utgå statsbidrag, motsvarande — förutom hela kostnaden för eventuellt utgående dyrtidstillägg — $\frac{3}{4}$ av de enligt omförmälda avlöningsreglemente utgående lönebeloppen samt av eventuellt utgående provisoriskt dyrortstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning, ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter i övrigt, som i detta hänseende kunna erfordras;

3. bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de tilläggsbestämmelser och till-
Bihang till riksdagens protokoll 1938. 6 saml. Nr 156.

lämpningsföreskrifter, som kunna erfordras för genomförandet av de ovan nämnda avlöningsbestämmelserna eller eljest stå i samband därmed;

4. medgiva, att ordinarie lärare vid ifrågavarande skolor må, under förutsättning att de underkasta sig nämnda avlöningsreglemente, vid ingången av januari 1939 av statsmedel uppbära ett belopp, motsvarande vad de — dyrtidstillägg frånräknat — skulle hava uppburit i förskott för samma månad, om de före den 1 januari 1939 gällande avlöningsbestämmelserna då fortfarande ägt giltighet;

5. medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden den 1 juli—den 31 december 1938 utgå till lärarpersonalen vid kommunala flickskolor med följande belopp för helt budgetår räknat:

till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor; samt

till extra ordinarie ämneslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunderna bestämmer;

6. till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 1 500 000 kronor;

7. medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden den 1 juli—den 31 december 1938 utgå till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor med följande belopp för helt budgetår räknat:

till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor;

till extra ordinarie ämneslärare, övningslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunderna bestämmer;

8. till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 2 100 000 kronor;

9. till Högre folkskolor: Understöd för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 1 850 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *F. W. Linder m. fl.* (I: 265) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Åqvist m. fl.* (II: 419), vari hemställts, att riksdagen vid fattande av beslut med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för lärare vid kommunala mellanskolor och praktiska mellanskolor ville genom särskild övergångsbestämmelse medgiva, att icke adjunktskompetenta lärare vid dessa skolor, som vid löneregleringens ikraftträdande under minst tio år med högsta vitsord fullgjort tjänstgöring av enahanda art som den nuvarande, måtte efter Kungl. Maj:ts prövning förklaras berättigade att åtnjuta avlöning enligt högre lönegrad än den tjugoförsta;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av

herr *J. Larsson m. fl.* (I: 266) och den andra inom andra kammaren av herr *Å. Holmbäck m. fl.* (II: 394), vari hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa dels om en utredning snarast möjligt beträffande ett fortsatt förstatligande av de kommunala mellanskolorna, dels ock, i avvaktan på denna utredning, om en fördelning av statsbidragen, som av motionärerna föreslagits, så att de mindre kommunala mellanskolorna erhålla högre statsbidrag än vad Kungl. Maj:t föreslagit;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *Elon Andersson* och *K. Petersson* (I: 276) och den andra inom andra kammaren av fröken *Kerstin Hesselgren m. fl.* (II: 416), vari hemställt, att riksdagen ville vidtaga sådan ändring i den genom propositionen nr 230 föreslagna löneregleringen, att vid löneregleringens ikraftträdande redan anställda, vid högre lärarinneseminarium utbildade, ordinarie lärare vid kommunala mellanskolor placeras i lönegrad B 23;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *E. Sjödahl m. fl.* (I: 277) och den andra inom andra kammaren av herr *L. V. Lindén m. fl.* (II: 417), vari hemställt, att riksdagen måtte A. besluta, 1. att rektorer vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och praktiska mellanskolor skola åtnjuta tilläggslöner av respektive 3 360, 2 880, 2 400 och 1 920 kronor; 2. att tillsynslärare efter skolöverstyrelsens beprövande kunna tillerkännas ett särskilt arvode av högst 300 kronor; och 3. att lärare må beviljas ledighet med avdrag enligt § 14 avlöningsreglementet mom. C 3) under högst sex månader; samt B. hemställa till Kungl. Maj:t att vidtaga sådan ändring av respektive stadgor, att rektorer vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och praktiska mellanskolor skola tillsättas efter liknande grunder som de, vilka tillämpas för rektorerna vid statens realskolor;

dels en inom andra kammaren av herr *E. Lithander* väckt motion (II: 395), vari hemställt att riksdagen ville besluta att låta ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola, som under år 1938 och innan löneregleringen för de kommunala mellanskolorna trätt i kraft erhålla ordinarie anställning vid allmänt läroverk, komma i åtnjutande av övergångslön och sålunda i likhet med läroverkens lärare ej behöva vidkännas avbrott i löneförmånernas utbetalning på grund av övergång från lönesystem med förskottsutbetalning till lönesystem med efterskottsutbetalning;

dels en inom andra kammaren av herr *O. Bäckman m. fl.* väckt motion (II: 396), vari hemställt, att riksdagen ville besluta *dels* rätt för Kungl. Maj:t att, då särskilda skäl föreligga, medgiva att lärarebefattning i praktiska läroämnen vid kommunal mellanskola må kunna hänföras till högre lönegrad än den generellt fastställda, dock högst 21 lönegraden för ordinarie och 19 lönegraden för extra ordinarie lärare, *dels* att ordinarie lärarebefattning i stenografi vid kommunal mellanskola skall hänföras till 21 lönegraden och extra ordinarie till 19 lönegraden;

dels ock en inom andra kammaren av herr O. S. Tornegård väckt motion (II: 418), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att alla ungdomsskolor, som förut tilldelats statsbidrag, i fortsättningen måtte erhålla sådant efter samma bestämmelser som gälla för statliga samrealskolor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för nämnda, motionsvis gjorda yrkanden hänvisas till motionerna I: 265, II: 394, I: 276, I: 277, II: 395, II: 396 och II: 418.

Kungl. Maj:ts i propositionen nr 230 framställda förslag avser dels en löne-reglering för lärarna vid ifrågavarande skolor, dels spörsmålet om statens bidrag till kostnaderna för lärarnas avlöning, dels ock frågan om de för nästa budgetår för ändamålen erforderliga statsanslagen.

I. Löneruleringsfrågan.

A. Lönesystem m. m.

Till ordinarie lärare vid ifrågavarande skolor utgår för närvarande av-löning med *dels* ett visst grundbelopp jämte tre ålderstillägg, *dels* fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, *dels* tillfällig löneförbättring (för lärare vid högre folkskolor i stället provisorisk avlöningsförbättring), *dels ock* dyrtidstillägg enligt för befattningshavare vid oregerade verk gällande grun-der. Beträffande lärare vid högre folkskolor utgå avlöningsförmånerna med något högre belopp vid yrkesbestämda än vid allmänna högre folkskolor. Vid mellanskolorna samt flickskolorna är lönen såtillvida differentierad efter kompetensen, att ordinarie lärare med adjunktskompetens äger rätt att för lönetur tillgodoräkna sig fem tjänsteår, d. v. s. i praktiken ett ålderstillägg. Kvinnliga lärare åtnjuta lägre löneförmåner än manliga lärare.

Rektorer, vilka som regel skola utses för en tid av fem år bland de ordi-narie lärarna vid respektive skolor, samt biträdande föreståndarinnor åtnjuta särskilda arvoden utöver lönen såsom lärare.

Extra ordinarie och vikarierande lärares löneförmåner äro bestämda på motsvarande sätt som de ordinarie lärarnas. Vid samtliga ifrågavarande skolor finnas vidare timlärare — i läroämnen och i övningsämnen — med löneförmåner, bestämda med visst belopp för veckotimme.

Till ovanberörda löneförmåner kunna för närvarande komma kommunala lönetillägg.

Kungl. Maj:ts förslag om lönerulering för lärarna vid ifrågavarande skolor m. m. bygger på ett av 1936 års *lärarlönesakkunniga* år 1937 framlagt för-slag, varöver yttranden avgivits av *skolöverstyrelsen*, *statskontoret* och *under-visningsväsendets lönenämnd*.

En lönerulering för lärarna vid nämnda skolor har av *departementschefen* betraktats som en konsekvens av de av 1937 års riksdag beslutade lönerule-

ringarna för lärare vid folk- och småskolor och för lärare vid de statliga undervisningsanstalterna. Det lönesystem, som valdes för ifrågavarande lärare vid de högre kommunala skolformerna, borde — såsom 1936 års lärarlönesakkunniga föreslagit — utformas i anslutning till de principer, som tillämpats vid de av 1937 års riksdag beslutade löneredningarna. Kungl. Maj:ts förslag innebär i överensstämmelse härmed, att löneredningen genomföres på grundval av det för allmänna civilförvaltningen och kommunikationsverken nu gällande lönesystemet. Likställighet i lönehänseende mellan manliga och kvinnliga befattningshavare föreslås även komma till stånd på sätt av 1937 års riksdag förutsatts beträffande statligt anställda lärare samt lärare vid folk- och småskolor.

Utskottet, som delar departementschefens uppfattning om behovet av en löneredning för lärarna vid förevarande skolor, finner det följdriktigt, att löneredningen sker med tillämpning av samma principer, som följts vid de av 1937 års riksdag beslutade lärarlöneredningarna, alltså på grundval av det för allmänna civilförvaltningen och kommunikationsverken genomförda lönesystemet. Mot vad av departementschefen i övrigt i detta sammanhang anförts har utskottet intet att erinra. Utskottet.

B. Löneställningar.

1. Ordinarie ämneslärare.

Kungl. Maj:ts förslag i fråga om lönesättningen för de ordinarie ämneslärarna avser som regel en *differentiering av lönen efter lärarkompetensens art*.

Beträffande de *nuvarande kompetensfordringarna* för ordinarie ämneslärartjänster är att märka följande:

Behörighet till ordinarie lärartjänst vid kommunal flickskola och kommunal mellanskola vinnes *antingen* genom vunnen behörighet till ordinarie ämneslärar- eller ämneslärarinnetjänst vid allmänt läroverk med avseende å avlagd examen och genomgången provår jämte två års tjänstgöring vid vissa läroanstalter *eller* genom att läraren blivit av Kungl. Maj:t förklarad behörig till ordinarie ämneslärartjänst vid kommunal flickskola respektive kommunal mellanskola. Sådan behörighetsförklaring kan vinnas — då det gäller ämneslärartjänst vid kommunal flickskola — *såväl* av folkskollärare med fortsatta väl vitsordade studier i ämnen, tillhörande kommunala flickskolans ämneskrets, samt två års tjänstgöring, *som* av den, som vid universitet eller högskola förvärvat goda vitsord om genomgången prövning i nämnda ämnen samt beträffande pedagogisk utbildning och undervisningsskicklighet antingen avlagt folkskollärarexamen och fullgjort två års tjänstgöring eller ock på annat sätt förvärvat motsvarande utbildning och erfarenhet. Behörighetsförklaring av förevarande slag kan — då det gäller lärartjänst vid kommunal mellanskola — vinnas allenast efter avlagd folkskol-

lärarexamen och vid universitet eller högskola med goda vitsord genomgången prövning i ämnen, tillhörande kommunala mellanskolans ämneskrets jämte två års tjänstgöring av visst slag. — Kompetensbestämmelserna för lärartjänster vid högre folkskolor överensstämman i stort sett med dem, som gälla beträffande de kommunala mellanskolorna.

Adjunksbehörig ämneslärare vid såväl kommunal mellanskola och praktisk mellanskola som kommunal flickskola skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag placeras i 23 lönegraden, d. v. s. i samma lönegrad som adjunkt vid allmänt läroverk. Härutinnan överensstämmer Kungl. Maj:ts förslag med vad av lärarlönesakkunniga och skolöverstyrelsen föreslagits. Statskontorets majoritet har beträffande adjunksbehöriga ämneslärare vid kommunal flickskola ifrågasatt en lägre lönegradsplacering. Departementschefen, som förklarar sig icke kunna godtaga statskontorets uppfattning, har funnit olika skäl tala för ett jämställande även i fortsättningen i lönehänseende av lärarna vid kommunala flick- och mellanskolor.

Departementschefen anser i likhet med de sakkunniga tillräckliga skäl saknas att bereda den högre löneställningen åt de adjunkskompetenta lärare, som tjänstgöra vid andra högre folkskolor än praktiska mellanskolor. För dessa föreslås — liksom för icke-adjunksbehöriga ämneslärare — placering i 21 lönegraden. Skolöverstyrelsen har förordat en placering i 22 lönegraden.

För *icke-adjunksbehöriga ämneslärare* vid samtliga ifrågavarande skolor föreslår Kungl. Maj:t i likhet med de sakkunniga och skolöverstyrelsen, som nyss nämnts, placering i 21 lönegraden, medan statskontoret uttalat sig till förmån för 20 lönegraden. Departementschefen har i likhet med statskontoret förutsatt, att den skärpning av kompetensfordringarna för lärarpersonalen vid de kommunala mellanskolorna, som år 1933 vidtagits, utsträcker till att gälla jämväl nytillkommande lärare vid de övriga skolformerna.

Kungl. Maj:t har alltså i likhet med de sakkunniga intagit den ståndpunkten, att alla ämneslärare vid andra högre folkskolor än praktiska mellanskolor böra, oavsett lärarnas kompetens samt skolornas organisation med hänsyn till antalet årsklasser och oavsett deras karaktär av allmänna eller yrkesbestämda, likställas i lönehänseende.

I detta sammanhang har departementschefen framhållit, att han icke hade något att erinra mot att Kungl. Maj:t jämväl efter löneregleringens genomförande skulle kunna förklara lärare, vilka icke genomgått provår men som avlagt filosofisk ämbetsexamen eller därmed likvärdiga akademiska prov, behörig till adjunksbefattning vid allmänt läroverk, varmed alltså följde rätt till uppflyttning från 21 till 23 lönegraden. I sakens natur låge emellertid, att dispenser av denna art borde komma till användning endast i fall, då det vore fråga om i hög grad förtjänta lärare med väl vitsordad och långvarig lärartjänstgöring. Vissa billighetsskäl syntes tala för en av skolöverstyrelsen framförd tanke, att nu i tjänst varande lärare vid kommunala mellanskolor, vilka hade lägre examensmeriter än magisterexamen eller där-

med likvärdiga akademiska prov, skulle kunna efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall förklaras berättigade att åtnjuta lön enligt högre lönegrad än 21 lönegraden. De svårigheter, som säkerligen skulle uppstå att vid tillämpningen av en sådan bestämmelse rättvist och likväl efter vissa enhetliga normer bedöma de enskilda fallen, avhölle emellertid departementschefen från att förordna en anordning av detta slag.

Vad särskilt anginge de högre folkskolorna, har departementschefen i likhet med de sakkunniga utgått från att vederbörande skolstyrelse borde äga befogenhet att i de fall, då läsåret vid högre folkskola vore kortare än det vid de kommunala mellanskolorna och de kommunala flickskolorna förekommande (38 veckor), utöka undervisningsskyldigheten för lärarna i syfte att kompensera den kortare undervisningstiden. Departementschefen hade heller ingenting att invända mot de sakkunnigas förslag, att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att efter ansökning och prövning från fall till fall förklara lärare i tekniskt eller yrkesbetonat ämne vid praktisk mellanskola, vilken icke ägde formell adjunktsbehörighet men som med hänsyn till dessa skolors utbildningsuppgift måste anses besitta en med sådan behörighet likvärdig kompetens, berättigad att åtnjuta lön såsom adjunktskompetent lärare. Även denna individuella prövning kunde komma att medföra svårigheter, och bestämmelsens tillämpning borde ske med försiktighet.

Av tablåer, som de sakkunniga upprättat och vilka fogats såsom bilaga till propositionen nr 230, framgår, att ett genomförande av Kungl. Maj:ts förslag skulle komma att medföra löneökningar för ifrågavarande lärare i förhållande till nu utgående författningens löner. *Med bortseende från nu utgående förmån av fri bostad och vedbrand eller ersättning härför* kommer sålunda begynnelselönen för en icke-adjunktskompetent manlig ämneslärare vid kommunal flick- eller mellanskola att ökas med 763 kronor å A-ort och med 2 509 kronor å I-ort och slutlönen med 475 kronor å A-ort och 2 359 kronor å I-ort. För kvinnlig ämneslärare och för adjunktskompetent lärare blir givetvis differensen större.

Även utskottet finner det erforderligt att vid flertalet av de ifrågavarande skolformerna avpassa lönesättningen för ämneslärarna efter lärarkompetensens art. Mot huvuddragen i det av Kungl. Maj:t härutinnan framlagda förslaget har utskottet intet att erinra. Utskottet förordar således, att adjunktsbehörig ämneslärare vid kommunal mellanskola och praktisk mellanskola samt vid kommunal flickskola hänföres till 23 lönegraden och att icke-adjunktsbehörig ämneslärare vid de nämnda skolorna placeras i 21 lönegraden. Likaledes tillstyrker utskottet, att ordinarie ämneslärare vid andra högre folkskolor än praktiska mellanskolor, oavsett lärarkompetensens art, beredas avlöning enligt 21 lönegraden.

Såsom av redogörelsen i det föregående framgår, har departementschefen

Utskottet.

uttalat sig för att Kungl. Maj:t skulle kunna tilldela adjunktsbehörighet åt lärare, som icke genomgått provår men som avlagt filosofisk ämbetsexamen eller därmed likvärdiga akademiska prov. Däremot har departementschefen förklarat sig icke kunna acceptera en av skolöverstyrelsen framförd tanke, att nu i tjänst varande lärare vid kommunala mellanskolor, vilka hava lägre examensmeriter än ämbetsexamen eller därmed likvärdiga akademiska prov, skulle kunna efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall förklaras berättigade att åtnjuta lön enligt högre lönegrad än 21 lönegraden.

Spörsmålet om beredande övergångsvis av fördelaktigare löneförmåner åt icke-adjunktskompetenta lärare har upptagits till behandling jämväl i de i ämnet väckta motionerna. I de likalydande motionerna I: 265 och II: 419 har anvisats utvägen, att icke-adjunktskompetent lärare vid kommunal mellanskola eller praktisk mellanskola, vilken vid löne regleringens ikraftträdande under minst tio år med högsta vitsord fullgjort tjänstgöring av enahanda art som den nuvarande, skulle efter prövning av Kungl. Maj:t kunna förklaras berättigad att åtnjuta avlöning enligt högre lönegrad än den 21:a. I de likalydande motionerna I: 276 och II: 416 har föreslagits, att vid löne regleringens ikraftträdande redan anställda, vid högre lärarinneseminarium utbildade, ordinarie lärare vid kommunala mellanskolor skulle placeras i 23 lönegraden.

Till belysning av den föreliggande frågan må återgivas följande från skolöverstyrelsen under hand erhållna, preliminära uppgifter rörande rektorer och ordinarie ämneslärare vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och praktiska mellanskolor, fördelade efter lärarkompetensens art:

Kompetens	Kommunala mellanskolor Ht 37			Kommunala flickskolor Ht 37			Praktiska mellanskolor Vt 37		
	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa
Adjunktskompetens.....	106	49	155	1	4	5	24	10	34
Akademisk examen utan provår	37	9	46	2	17	19	14	12	26
Examen vid högre lärarinneseminarium (personer med akademisk examen icke inräknade) ..	—	58	58	—	200	200	—	12	12
Folkskolläraexamen (personer med akademisk examen och examen vid högre lärarinneseminarium icke inräknade) ..	5	2	7	—	1	1	23	5	28
Övriga	4	—	4	—	3	3	9	1	10
Summa	152	118	270	3	225	228	70	40	110
Därav med folkskolläraexamen	37	13	50	—	4	4	38	19	57

Utskottet, som biträder departementschefens förslag om att lärare utan provår men med filosofisk ämbetsexamen eller likvärdiga akademiska prov må kunna tillerkännas adjunksbehörighet och alltså erhålla uppflyttning till 23 lönegraden, anser det för sin del icke obilligt, att jämväl nu i tjänst varande lärare med lägre lärdomsmeriter må kunna erhålla gynnsammare lönegradsplacering än Kungl. Maj:ts förslag innebär. I anknytning till vad i de föreliggande motionerna anförts må framhållas, att åtskilliga av de sistnämnda lärarna äro synnerligen förtjänta och under en lång följd av år hava utfört ett högt skattat arbete i de högre kommunala skolornas tjänst. Det är emellertid förenat med stora svårigheter att på ett i det hela tillfredsställande sätt avgränsa de lärare, som böra komma i åtnjutande av de gynnsammare löneförmåner. Vid ärendets behandling inom utskottet hava framförts olika förslag till lösningar av detta problem. Sålunda har ifrågasatts en utvidgning av det av departementschefen föreslagna dispensförfarandet på så sätt, att adjunksbehörighet skulle kunna av Kungl. Maj:t efter prövning i varje särskilt fall tillerkännas förtjänta ordinarie lärare vid kommunala mellanskolor och praktiska mellanskolor utan provår och utan filosofisk ämbetsexamen eller därmed likvärdig examenskompetens, under förutsättning att vederbörande lärare vid löne regleringens ikraftträdande tjänstgjort förslagsvis minst tio eller minst femton år och att hans lärdomsmeriter äro godtagbara. Vidare har, under hänvisning till att adjunkter, som vid förstatligande av kommunal mellanskola överflyttats till realskola och som icke äga formell adjunkskompetens, vid den av 1937 års riksdag beslutade läroverkslärarlöne regleringen hänförts till 22 lönegraden, den tanken framförts, att icke-adjunksbehörig ordinarie lärare, som vid löne regleringens ikraftträdande tjänstgör vid kommunal mellanskola och praktisk mellanskola, skulle avlönas enligt 22 lönegraden under förutsättning, att läraren vid ett eventuellt förstatligande av läroanstalten skulle komma att hänföras till 22 lönegraden enligt grunderna för nyssnämnda av 1937 års riksdag beslutade löne reglering. Vid bifall till det sistnämnda förslaget skulle alltså vid förevarande skolor finnas lärare i 23 lönegraden och i 21 lönegraden samt — under en övergångsperiod — i 22 lönegraden.

Även andra anordningar äro tänkbara. Utskottet finner sig i frågans nuvarande läge icke kunna göra något uttalande rörande i vilken utsträckning eller på vad sätt de ifrågavarande lärarna böra tillerkännas fördelaktigare löneställning. Frågan är svårbedömbär även av den anledningen, att åtgärder i antydd riktning lätt nog kunna medföra konsekvenser i avseende å lönesättningen inom det statliga undervisningsväsendet. Enligt utskottets mening bör frågan tagas under förnyad omprövning genom Kungl. Maj:ts försorg. Det är önskvärt, att det förslag, som därav må kunna föranledas, förelägges 1939 års riksdag.

Med vad sålunda anförts torde de ovanberörda fyra motionerna få anses besvarade, såvitt de nu äro i fråga.

Vad av departementschefen i övrigt föreslagits rörande löneställningen för de ordinarie ämneslärarna lämnar utskottet utan erinran. Utskottet förutsätter således, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att efter ansökning och prövning från fall till fall förklara lärare i tekniskt eller yrkesbetonat ämne vid praktisk mellanskola, vilken icke äger formell adjunktshörighet men som med hänsyn till dessa skolors utbildningsuppgift måste anses besitta en med sådan behörighet likvärdig kompetens, berättigad att åtnjuta lön såsom adjunktskompetent lärare.

2. Rektorer.

I fråga om tillsättande av rektorer gäller för närvarande, att skolöverstyrelsen har att till rektor för en tid av fem år i sänder utse en av de ordinarie lärarna vid skolan. Rektorsbefattningen kan dock numera, vad gäller kommunala mellanskolor och högre folkskolor, kungöras till ansökan ledig samtidigt med ledigförklarande av eventuellt ledigbliven ordinarie ämneslärarbefattning vid skolan. Rektorsförordnande meddelas emellertid ej, förrän skolstyrelsen utsett innehavare av den samtidigt ledigförklarade ämneslärarbefattningen, och skall avse någon av skolans ordinarie lärare. Endast om till följd av särskilda förhållanden i något fall nu nämnt förordnande ej lämpligen kan lämnas åt ordinarie ämneslärare, må för kortare tid annan vid skolan anställd lärare kunna utses till rektor.

Departementschefen har utgått ifrån, att någon ändring i princip av det nuvarande förfarandet vid tillsättning av rektorstjänster vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor icke kan förutsättas komma till stånd i samband med genomförandet av löneregleringen för lärarpersonalen vid dessa skolor. Valet av rektor komme alltså även i fortsättningen tills vidare att vara begränsat till det ofta ganska ringa antalet ordinarie ämneslärare vid vederbörande skola. Med hänsyn härtill hade departementschefen med de sakkunniga och myndigheterna varit ense, att lönesättningen för rektorerna vid dessa skolor icke kunde ske med tillämpning av de principer, som följts beträffande rektorerna vid realskolorna, utan att förhållandena motiverade ett bibehållande av det nuvarande systemet med rektorsarvode utöver lärarlönen.

Rektorsarvodena vid de *kommunala mellanskolorna*, *kommunala flickskolorna* och *praktiska mellanskolorna* skulle enligt de sakkunnigas förslag utgå med belopp, som något understiga skillnaden mellan å ena sidan lönen för rektor vid realskola och å andra sidan ämneslärarlönen i högsta löneklassen. Med denna beräkningsmetod och utgående från att rektorsbefattningarna vid de nämnda kommunala läroanstalterna hänföras till tre avlöningsgrupper med tillämpning av samma indelningsgrunder, som godtagits beträffande rektorerna vid realskolor, hava de sakkunniga föreslagit

ett rektorsarvode av 3 000 kronor i grupp I, 2 200 kronor i grupp II och 1 800 kronor i grupp III. Skolöverstyrelsen har biträtt förslaget men statskontoret har ifrågasatt, att en fjärde avlöningsgrupp skulle inrättas för de minsta skolornas räkning med ett rektorsarvode av 1 400 kronor. Undervisningsväsendets lönenämnd har ifrågasatt ändringar i de sakkunnigas förslag såväl i avseende å rektorsarvodenas belopp som beträffande gränsdragningen mellan de olika avlöningsgrupperna. Denna gränsdragning skulle för flickskolornas del ske enligt förmånligare grunder än för mellanskolorna. Enligt nämndens förslag skulle vid kommunal flickskola det högsta rektorsarvodet utgöra 2 880 kronor och det lägsta 1 920 kronor samt vid kommunal mellanskola det högsta rektorsarvodet 2 880 kronor och det lägsta 1 440 kronor.

För egen del har departementschefen anfört:

Departementschefen funne det visserligen ur allmän lönesynpunkt vara till fördel, om rektorsarvodena vid ifrågavarande kommunala anstalter kunde så nära som möjligt anpassas efter de grunder, som kommit till användning vid lönesättningen för realskolerektorerna. I detta hänseende innebure de sakkunnigas förslag en fördel. Å andra sidan vore med detta förslag förenad den olägenheten, att distansen mellan arvodesbeloppen i de båda högre avlöningsgrupperna vore nästan dubbelt så stor som skillnaden mellan rektorslönerna i de båda övre avlöningsgrupperna för realskolerektorer. Den av lönenämnden föreslagna gruppindelningen vore ur denna synpunkt att föredraga och tillstyrktes därför av departementschefen försåvitt anginge kommunala och praktiska mellanskolor. Däremot kunde departementschefen icke finna skäl föreligga att tillämpa gynnsammare indelningsgrunder för de kommunala flickskolorna. Den likställighet i lönehänseende, som förutsatts skola föreligga mellan ämneslärare vid dessa skolor och vid de kommunala mellanskolorna, borde enligt hans mening komma till uttryck också när det gällde grunderna för bestämmandet av rektorsarvodet. Departementschefen ansåge sig därför böra utgå från att rektorerna vid de kommunala och praktiska mellanskolorna samt vid de kommunala flickskolorna i arvodeshänseende hänfördes till fyra avlöningsgrupper på sätt av lönenämnden föreslagits beträffande mellanskolorna och att för rektorerna vid de kommunala flickskolorna tillämpades samma regler för poängberäkningen som beträffande övriga skolor.

Vad sedan anginge storleken av rektorsarvodet i de olika avlöningsgrupperna, ansåge departementschefen, att den bundenhet, som för närvarande kännetecknade förfarandet vid tillsättning av rektorerna vid ifrågavarande läroanstalter, motiverade en större skillnad mellan rektorlönen vid realskola och rektorlönen vid ifrågavarande kommunala skolor än de sakkunniga förutsatt. Lönenämndens förslag syntes i detta avseende väl avvägt, och departementschefen föresloge därför, vad beträffade kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och kommunala flickskolor, att rektorsarvodet bestämdes till följande belopp, nämligen i

grupp	I	kronor	2 880
»	II	»	2 400
»	III	»	1 920
»	IV	»	1 440.

Vad de *högre folkskolorna* — förutom de praktiska mellanskolorna — beträffar, innebär Kungl. Maj:t förslag i fråga om rektorernas arvoden en anslutning till ett av lönenämnden framställt förslag, enligt vilket endast tre avlöningsgrupper skulle förekomma och arvoden utgå med följande belopp, nämligen i

grupp I	kronor 1 440
» II	» 960
» III	» 480.

Departementschefen förutsätter, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att för varje skola bestämma, till vilken avlöningsgrupp rektor skall hänföras. I likhet med överstyrelsen har departementschefen vidare funnit det naturligt, att i sådana fall, då en och samma person förenar rektorat vid kommunal mellanskola och kommunal flickskola, poängberäkningen för bestämmandet av rektorsarvodets storlek får gälla för båda skolorna tillsammans, samt vidare, att arvodet för rektorer vid förenade praktiska mellanskolor och högre folkskolor får beräknas med utgångspunkt från de grunder, som gälla beträffande rektor vid praktisk mellanskola.

Utskottet. I de båda likalydande motionerna I: 277 och II: 417 har hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av gällande stadgebestämmelser, att rektorer vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och praktiska mellanskolor skola tillsättas efter liknande grunder som de, vilka tillämpas beträffande rektorerna vid statens realskolor. Utskottet, som vill erinra om att den av motionärerna väckta frågan ganska nyligen varit under omprövning i samband med utfärdandet av ny stadga för kommunala mellanskolor, och för övrigt icke finner det påkallat, att nämnda spörsmål av riksdagen behandlas i samband med den föreliggande lönereglerringsfrågan, anser sig på grund härav icke böra tillstyrka riksdagen att besluta i enlighet med berörda motionsvis framställda yrkande.

Utskottet har icke något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, att rektorsbefattningarna vid de ifrågavarande kommunala läroanstalterna i anslutning till vad som skett beträffande motsvarande befattningar vid de allmänna läroverken fördelas på vissa särskilda avlöningsgrupper alltefter läroanstalternas storlek och att till grund för denna fördelning lägges ett poängsystem, varvid för varje fullt 50-tal lärjungar beräknas 1 poäng och för varje klassavdelning 1 poäng.

I de nyssnämnda motionerna hava, vad angår kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och praktiska mellanskolor, ifrågasatts vissa jämkningar i de av Kungl. Maj:t föreslagna rektorsarvodena. Dessa jämkningar framgå närmare av efterföljande sammanställning, som jämväl upptager en jämförelse med motsvarande förhållanden vid de statliga realskolorna.

	Realskola ¹	Kommunal mellanskola och flickskola samt praktisk mellanskola Kungl. Maj:ts förslag	Motionärernas förslag
<i>Grupp I.</i>			
Poäng	över 25	över 25	över 25
Rektorsarvode	3 360	2 880	3 360
<i>Grupp II.</i>			
Poäng	12—25	15—25	15—25
Rektorsarvode	2 880	2 400	2 880
<i>Grupp III.</i>			
Poäng	högst 11	8—14	8—14
Rektorsarvode	2 400	1 920	2 400
<i>Grupp IV.</i>			
Poäng	—	högst 7	högst 7
Rektorsarvode	—	1 440	1 920

Sammanställningen ger vid handen, att motionärerna anslutit sig till den av departementschefen föreslagna fördelningen av läroanstalterna på avlöningsgrupper, vilken fördelning i lönehänseende är något ofördelaktigare än den vid realskolorna tillämpade, men ifrågasatt ett rektorsarvode, som i varje avlöningsgrupp överstiger det av departementschefen förordade med 480 kronor. På grund härav skulle, försävt angår de tre högsta avlöningsgrupperna, rektorerna vid de förevarande skolorna enligt motionärernas förslag erhålla samma avlöning som rektorerna vid realskolorna.

Utskottet har för sin del funnit skäl tala för en höjning utöver Kungl. Maj:ts förslag av rektorsarvodena vid de största av de ifrågavarande läroanstalterna. Detta synes utskottet böra ske på så sätt, att de av Kungl. Maj:t förordade avlöningsgrupperna utbyggas med ytterligare en avlöningsgrupp med ett arvode av 3 360 kronor, alltså motsvarande den vid de största realskolorna utgående rektorlönen. Utskottet vill på grund härav föreslå, att rektorsarvodena vid kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och kommunala flickskolor bestämmas på sätt framgår av följande sammanställning:

Grupp I.

Poäng	över 35
Rektorsarvode	3 360

Grupp II.

Poäng	26—35
Rektorsarvode	2 880

¹ Det för dessa läroanstalter angivna rektorsarvodet motsvarar skillnaden mellan rektorlönen och slutlönen för adjunkt inom motsvarande dyrortsgrupp.

Grupp III.

Poäng	15—25
Rektorsarvode	2 400

Grupp IV.

Poäng	8—14
Rektorsarvode	1 920

Grupp V.

Poäng	högst 7
Rektorsarvode	1 440

I övrigt tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag i fråga om lönesättningen för rektorer, således jämväl förslaget rörande rektorsarvodena vid högre folkskolor, som icke äro praktiska mellanskolor.

3. Tillsynslärare.

Med förordande av ett av 1936 års lärarlönesakkunniga framlagt förslag har departementschefen föreslagit, att *tillsynslärare* vid ifrågavarande skolor må kunna, efter skolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall, tillerkännas ett årligt arvode om högst 200 kronor. Skolöverstyrelsen hade förordat ett maximibelopp av 300 kronor. Statskontoret hade ifrågasatt, huruvida den erfarenhet, som vunnits rörande arbetsuppgifternas omfattning och beskaffenhet, närmast borde föranleda, att särskilda tillsynslärare vid ifrågavarande skolor icke utsåges. I varje fall torde särskilt arvode till sådan lärare enligt statskontorets mening knappast behöva förekomma. Undervisningsväsendets lönenämnd har lämnat de sakkunnigas förslag utan erinran.

Utskottet. I de båda förutnämnda motionerna I: 277 och II: 417 har yrkats, att tillsynslärare måtte efter skolöverstyrelsens beprövande kunna tillerkännas ett arvode av högst 300 kronor. Till stöd för detta yrkande har bland annat anförts, att arvode med nämnda eller högre belopp redan utgå till vissa tillsynslärare vid de kommunala skolorna.

Utskottet vill framhålla, att löneregleringen näppeligen kommer att medföra någon löneminskning för de lärare, vilka tjänstgöra såsom tillsynslärare, detta bland annat på grund av de av Kungl. Maj:t föreslagna och av utskottet i det följande tillstyrkta bestämmelserna rörande ersättning åt lärare, som genom löneregleringen lider löneminskning. Vid sådant förhållande och då de av Kungl. Maj:t föreslagna arvoden till tillsynslärare synas kunna godtagas med hänsyn till dessa befattningshavares uppgifter och andra omständigheter, finner sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag och avstyrka ifrågavarande motioner, såvitt dessa skilja sig från sistnämnda förslag.

4. *Icke-ordinarie ämneslärare.*

I enlighet med av de sakkunniga framställt förslag förutsätter departementschefen, att ifrågavarande lärarkategori i likhet med vad som skett för folk- och småskolornas vidkommande indelas i extra ordinarie lärare, vikarierande lärare och timlärare samt att löneförmånerna för dessa lärare i huvudsak anpassas efter de bestämmelser, som gälla i fråga om motsvarande lärargrupper vid de statliga läroverken. Departementschefen har för extra ordinarie och vikarierande lärare föreslagit följande lönegradsplacering, nämligen för

adjunktskompetenta extra ordinarie lärare vid kommunala flick- och mellanskolor samt praktiska mellanskolor 21 lönegraden,

adjunktskompetenta vikarierande lärare vid samma skolor 20 lönegraden samt för

övriga extra ordinarie och vikarierande lärare 19 lönegraden.

Timlärarlönerna skola enligt departementschefens förslag så beräknas, att timlärare med full tjänstgöring skulle erhålla lön, som motsvarade begynnelselönen för vikarierande lärare med motsvarande kompetens.

Vad av departementschefen anförts rörande avlöning åt icke-ordinarie ämneslärare biträdades av utskottet. *Utskottet.*

5. *Lärare i övningsämnen och praktiska läroämnen m. m.*

I de för ifrågavarande skolor gällande statliga avlöningsbestämmelserna har någon fast anställningsform icke upptagits för *lärare i övningsämnen*. Såvida icke dessa lärare genom vederbörande skoldistrikts försorg erhållit fastare anställning, hava de anställning allenast såsom timlärare.

Kungl. Maj:ts förslag innebär för dessa lärares vidkommande en reglering i viss utsträckning av anställningsförhållandena. Sålunda föreslås, att ordinarie eller extra ordinarie anställning må kunna erhållas av lärare i övningsämnen, som vid en och samma skola hava en tjänstgöring av minst 20 veckotimmar.

Löneförhållandena för lärare i övningsämnen föreslås reglerade i huvudsaklig överensstämmelse med lönerna för motsvarande lärarkategorier vid de allmänna läroverken, varvid förutsattes, att enahanda behörighetsvillkor skola uppställas. Med tillstyrkan av ett från skolöverstyrelsens sida framlagt förslag har departementschefen dock föreslagit, att lärare i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål vid de yrkesbetonade högre folkskolornas och de praktiska mellanskolornas hushållslinje samt de kommunala flickskolornas praktiska linje placeras ordinarie lärare i 18 lönegraden och extra ordinarie i 16 lönegraden.

Kungl. Maj:t har även föreslagit en reglering av lönerna för *lärare i praktiska läroämnen vid praktiska mellanskolor.*

Förslaget innebär, att nämnda lärare med hänsyn till undervisningsämnenas art uppdelas i tre kategorier, nämligen lärare i mera teoretiskt betona läroämnen, i med övningsämnen nära besläktade läroämnen samt i övriga ämnen, såsom exempelvis stenografi och maskinskrivning samt även verkstadsarbete. Beträffande den förstnämnda kategorien (exempelvis mekanik med hållfasthetslära och handelsräkning) har i annat sammanhang (jfr ovan) föreslagits medgivande av rätt för Kungl. Maj:t att förklara lärare i tekniska eller yrkesbetonade ämnen, som icke äga formell adjunktsbehörighet efter prövning från fall till fall berättigade att åtnjuta lön såsom adjunktskompetenta lärare; lärare, tillhörande denna kategori, vilka icke tillerkänts nämnda löneställning, skulle erhålla lön såsom icke-adjunktskompetenta ämneslärare. Beträffande åter lärare i med övningsämnen nära besläktade praktiska läroämnen (exempelvis hushållsgöromål och sömnd) föreslås med de undantag beträffande kvinnlig slöjd och hushållsgöromål i vissa speciallinjer, som ovan angivits, samma löneställning som för motsvarande övningslärare. Vidkommande den tredje av ifrågavarande lärarkategorier föreslår Kungl. Maj:t, att till densamma hörande lärare generellt hänföras till 16 lönegraden i fråga om ordinarie lärare och till 15 lönegraden i fråga om extra ordinarie lärare, dock med rätt för Kungl. Maj:t att, då särskilda skäl föreligga, medgiva att sådan lärarbefattning vid praktisk mellanskola må kunna hänföras till högre lönegrad, dock högst 20 lönegraden för ordinarie och 18 lönegraden för extra ordinarie lärare.

Det förutsättes, att ordinarie lärartjänst i praktiska ämnen vid praktiska mellanskolor må inrättas först efter prövning av central myndighet.

Beträffande avlöningen till timlärare i praktiska läroämnen vid förevarande skolor hava de sakkunniga föreslagit, att sådant arvode skulle i fråga om praktiska läroämnen, som av Kungl. Maj:t bestämts, kunna utgå såsom för timlärare i läsämne, men i övrigt med samma belopp, som skulle gälla beträffande timlärare i manlig slöjd, kvinnlig slöjd och hushållsgöromål. En motsvarande anordning har föreslagits beträffande timlärare i yrkesämne vid yrkesbestämd högre folkskola. Departementschefen har tillstyrkt detta förslag med det tillägget, att till timlärare i praktiskt läroämne i praktisk mellanskola eller yrkesämne vid yrkesbestämd högre folkskola må, efter prövning i varje särskilt fall av överstyrelsen, kunna för sammanlagt högst sex veckotimmar inom varje klassavdelning av andra, tredje och fjärde klassen utgå ett tilläggsarvode med högst 45 kronor för varje veckotimme. — Departementschefen har i detta sammanhang förordat, att timlärararvodena regleras på nu nämnt sätt jämväl vid i allmänna läroverk och kommunala mellanskolor inbyggda praktiskt realskollinjer.

Utskottet. Utskottet har icke något att erinra mot den av departementschefen förordade regleringen av anställnings- och löneförhållandena för övningslärarpersonalen vid dessa skolor. Jämväl förslaget i vad det avser lönesättningen för lärare i praktiska läroämnen vid praktiska mellanskolor synes kunna biträdas. Kungl. Maj:ts förslag i dessa delar få betraktas som en provisorisk reglering av förhållandena på detta område, vid vilken det synes befogat att iakttaga en viss försiktighet.

Med hänsyn härtill finner sig utskottet icke kunna biträda det i motionen II: 396 framställda förslaget rörande något förbättrade löneförmåner för

vissa lärare vid handelslinjer, speciellt för lärare i stenografi. Med anledning av vad i motionen anförts vill utskottet för övrigt påpeka, att Kungl. Maj:ts förslag förutsätter, att ordinarie lärare i vissa mera teoretiskt betonade läroämnen, exempelvis i handelsräkning, skola erhålla lön såsom ickeadjunktskompetenta lärare, alltså i 21 lönegraden, därest de icke av Kungl. Maj:t tillerkänts lön såsom adjunktskompetenta lärare, alltså i 23 lönegraden. Det vill på grund härav förefalla, som om en del av de i motionen framställda önskemålen redan äro i Kungl. Maj:ts förslag beaktade.

C. Avlöningsreglementet.

Det av de sakkunniga utarbetade, såsom bilaga till propositionen nr 230 fogade förslaget till avlöningsreglemente för lärare vid ifrågavarande skolor har utformats i nära anslutning till det av 1937 års riksdag godkända förslaget till avlöningsreglemente för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsen. Departementschefen har till särskild behandling upptagit bland annat frågan om särskilt löneavdrag vid ledighet för idkande av studier eller bedrivande av arbete, som prövas vara av betydelse för skolväsendet eller för lärarens kompetens för viss uppgift eller befattning inom skolväsendet. De sakkunniga hava med någon tvekan förordat, att sådant löneavdrag må medgivas, dock endast för högst tre månader och under förutsättning av skolöverstyrelsens medgivande. I annat fall skulle hela lönen avstås. Överstyrelsen har i sitt yttrande i ämnet uttalat sig för att de kommunalt anställda lärarna borde i detta hänseende beredas samma förmån av upp till sex månaders ledighet för ändamålet som de statligt anställda lärarna. Statskontoret har delat den tvekan, varåt de sakkunniga givit uttryck.

För egen del har departementschefen ansett sig böra tillstyrka bestämmelser i antydd riktning endast under förutsättning, att tiden för ledigheten maximeras till tre månader och att överstyrelsen i varje särskilt fall prövade förutsättningarna för förfarandets tillämpande. I anslutning i övrigt till vad som gällde beträffande statligt anställda lärare har departementschefen föreslagit, att vederbörande lärare skulle vidkännas vederbörligt löneavdrag vid ledighet i och för studier för vinnande av högre lärdomsmeriter i visst ämne, dock sammanlagt för högst tre månader av den tid, han innehade befattning inom en och samma lönegrad, och under förutsättning, att skolöverstyrelsen prövat behov av sådan ledighet föreligga.

Nämnda förslag till avlöningsreglemente synes efter de jämkningar, som kunna föranledas av de av departementschefen och av utskottet förordade ändringarna i de sakkunnigas förslag, kunna i sina huvuddrag läggas till grund för de bestämmelser i ämnet, som komma att framdeles meddelas. Utskottet förutsätter, att vid den mera i detalj gående prövning av förslaget

till avlöningsreglemente, som av departementschefen ställts i utsikt, de jämkningar i övrigt vidtagas, som kunna befinnas lämpliga i syfte att åstadkomma överensstämmelse, så långt detta låter sig göra, med de lönebestämmelser, som numera utfärdats beträffande de statligt anställda lärarna och beträffande folk- och småskollärarna.

I detta sammanhang anser sig utskottet till närmare övervägande böra upptaga allenast den ovanberörda frågan om löneavdrag för lärare vid ledighet för studier. I de båda likalydande motionerna I: 277 och II: 417 har i detta hänseende yrkats den ändringen i departementschefens förslag, att lärare må beviljas ledighet med vederbörligt avdrag under högst sex i stället för av departementschefen tillstyrkta tre månader. Till stöd för detta yrkande har bland annat anförts, att ifrågavarande studier i flertalet fall komme att bedrivas vid universitet, varför det vore rimligt att ej underskrida den tid, som motsvarar en termin.

Utskottet anser i likhet med motionärerna det befogat, att ifrågavarande kommunalt anställda lärare likställas med lärarna vid de allmänna läroverken i avseende å ledighet för idkande av studier. Utskottet föreslår därför, att vederbörande lärare må vidkännas omförmälda löneavdrag för sammanlagt högst sex månader. I övrigt ansluter sig utskottet till departementschefens förslag på denna punkt.

II. Statsbidragsfrågan.

Enligt gällande statsbidragsbestämmelser skall skolområde, som underhåller skola av förevarande slag, för bestridande av kostnaderna härför erhålla bidrag av statsmedel dels till skolan och till parallellavdelning av årsklass, dels ock för lärare med full tjänstgöring. Enligt vad 1936 års lärarlönesakkunniga framhållit, innebära dessa bestämmelser, att skolområdet har att svara för kostnaderna för ordinarie ämneslärare tillförsäkrade förmåner av fri bostad och bränsle eller ersättning därför enligt ortens pris, avlöning utöver utgående statsbidrag till lärare i övningsämnen, i den mån ej undervisning i dessa ämnen bestrides av fast anställda ämneslärare, kostnader för avlöning av erforderligt antal timlärare, en tredjedel av rektors arvode samt arvode åt rektorsvikarie och vikarie för biträdande föreståndarinna.

Härtill komma för kommunernas del eventuellt utgående kommunala lönetillägg.

Nämnda sakkunniga hava föreslagit en förenkling av ifrågavarande statsbidragsgrunder. Förslaget innebär, att staten, i stället för nuvarande anordning med bidrag dels till skolan, dels ock till lärarna, skulle bestrida viss kvotdel, beträffande kommunala mellanskolor $\frac{3}{4}$ och i fråga om övriga här avsedda skolformer $\frac{2}{3}$ av samtliga enligt det föreslagna avlöningsreglemen-

tets bestämmelser vid vederbörande skola utgående lönebelopp. Därjämte skulle statsverket liksom hittills bevilja dyrtidstillägg till lärarna enligt de grunder, som tillämpades vid statens s. k. reglerade verk. Som villkor för erhållande av statsbidrag till lärares avlöning skulle gälla, att några kommunala löne- eller pensionstillägg icke beviljades lärarna. Dock har föreslagits (jfr nedan), att om lärare genom den nya löneregleringen skulle lida minskning i honom tillkommande lön å innehavande tjänst eller därmed förbunden pensionsrätt, statsbidrag till sådan lärares lön skulle utgå allenast under villkor, att kommunen iklätt sig att hålla läraren skadeslös för berörda minskning.

Till stöd för nämnda förslag hava de sakkunniga, i vad avser statsbidragets storlek, anfört bland annat:

De sakkunniga hade beräknat statens nuvarande andel i de enligt gällande bestämmelser utgående minimilönerna vid ifrågavarande skolformer till omkring 75 å 85 procent av samtliga dessa löneförmåner. Statens bidrag utginge emellertid för närvarande med samma belopp för samtliga lärare oavsett stationeringsorten, vilket i ett stort antal fall föranlett vederbörande skolkommuner att lämna lärarna kompensation för ökade levnadskostnader å dyrorterna. I de fall, då kommunerna beviljat lärarna större löneförmåner än de föreskrivna minimilönerna, ökade givetvis det procenttal, varmed kommunen bidroge till lönekostnadernas totalbelopp.

Enligt de av de sakkunniga ifrågasatta statsbidragsgrunderna skulle emellertid statsverket efter löneregleringens genomförande lämna bidrag jämväl till den till lärarna efter de föreslagna avlöningsbestämmelserna utgående dyrortskompensationen. Med hänsyn härtill hade de sakkunniga ansett sig böra förorda, att staten lämnade bidrag till vederbörande skolområde — förutom med dyrtidstillägg åt lärarna enligt de för befattningshavare vid s. k. nyreglerade verk gällande grunder — med $\frac{2}{3}$ av de lönebelopp, som utbetalades till lärarpersonalen vid ifrågavarande skolor i enlighet med de av de sakkunniga förordade lönebestämmelserna, vilket innebure, att staten skulle till lärarnas samtliga löneförmåner komma att bidraga med omkring 70 procent.

Med hänsyn till att åtskilliga samhällen å de lägre dyrortsgrupperna genom en dylik fördelning av kostnaderna i flera fall skulle få vidkännas en ökning av den kvotdel, varmed de för närvarande bidroge till lärarnas avlöning, hade de sakkunniga ansett sig böra föreslå en höjning av nämnda kvotdel för de kommunala mellanskolornas vidkommande. Mot en dylik åtgärd kunde visserligen betänkligheter möta med hänsyn till den förmån, som härigenom skulle komma vissa större skolkommuner till del, vilka redan vid statsbidrag efter en kvotdel av $\frac{2}{3}$ skulle erhålla en minskning av sin nuvarande andel av lönekostnaderna. Med hänsyn emellertid till att de kommunala mellanskolorna för ett stort antal kommuner med svagare ekonomisk ställning hade att fylla samma uppgift som de statliga realskolorna, för vilka staten vidkändes hela lönekostnaden, hade det syntes de sakkunniga skäligt att för de kommunala mellanskolorna statsbidraget bestämdes till något högre kvotdel av lönekostnaderna än för övriga här ifrågavarande skolformer. Denna högre kvotdel ville de sakkunniga föreslå till $\frac{3}{4}$, vilket motsvarade omkring 77,5 procent av samtliga löneförmåner.

Statens kostnader för ifrågavarande skolor i jämförelse med nu skulle vid ett bifall till de sakkunnigas förslag ställa sig sålunda:

	Statens kostnader		Kostnads- ökning
	för närvarande ¹	efter löne- och statsbidrags- reglering ²	
Kommunala mellanskolor.....	2 077 000	2 685 000	608 000
Kommunala flickskolor	1 540 000	1 775 000	235 000
Högre folkskolor	1 865 000	2 200 000	335 000
Summa kronor	5 482 000	6 660 000	1 178 000

¹ Inklusive tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg.¹

² Inklusive dyrtidstillägg men exklusive provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrtidstillägg.

De sakkunnigas omförmälda förslag angående ändrade grunder för statsbidrag har icke föranlett någon erinran från *statskontorets* sida.

Däremot har *skolöverstyrelsen* anfört betänkligheter i fråga om förslaget, att staten skulle vad avsåge de kommunala mellanskolorna bidraga med en kvotdel på $\frac{3}{4}$ och vad avsåge övriga högre kommunala skolor med en kvotdel på $\frac{2}{3}$ av vederbörande lönekostnader.

Därest de sakkunnigas förslag realiserades, torde en oundviklig konsekvens bli, att åtskilliga kommuner, i valet mellan att upprätta å ena sidan en kommunal mellanskola med en allmän teoretisk realskollinje, å andra sidan en högre folkskola med yrkesbetonad linje, en praktisk mellanskola eller en kommunal flickskola, skulle av ekonomiska skäl välja den förra skolformen. Staten skulle på detta sätt komma att direkt motverka den lovande utveckling, som på senare tider inletts inom vårt skolväsen mot en mer praktiskt yrkesbetonad undervisning, avsedd att bereda de unga för de alltmer ökade krav, som de praktiska yrkena ställde på sina utövare, och ägnad att skapa ökad aktning för det praktiska arbetet. Därest vidare en kommun i valet mellan å ena sidan en kommunal mellanskola och å andra sidan en kommunal flickskola skulle av rent ekonomiska skäl välja den förra, skulle detta även ur en annan synpunkt vara mindre lyckligt. Det torde nämligen icke kunna bestridas, att den kommunala flickskolan beredde flickorna en lugnare studiegång och gäve dem en åtminstone i vissa ämnen grundligare utbildning, samt att den på det hela taget beredde dem möjlighet till en på en gång allmänt medborgerlig och för deras särskilda behov och läggning avpassad undervisning. I och med skapandet av den kommunala flickskolan hade också statsmakterna visat sin uppskattning och sitt erkännande av denna skolform. Överstyrelsen befarade emellertid, att en fördelning av statsbidraget till de högre kommunala skolorna enligt de sakkunnigas förslag skulle verka hindrande för uppkomsten av nya kommunala flickskolor, och att den sålunda skulle i detta hänseende direkt motverka en av staten själv inledd utveckling, som ansetts önskvärd och lycklig.

Under dylika förhållanden syntes det överstyrelsen uppenbart, att den enda utvägen att i här berörda avseende skapa rättvisa och garantera kommunerna möjlighet att på rent sakligt pedagogiska grunder träffa val av

skolform vore, att statsbidraget finge utgå med lika kvotdel eller med $\frac{3}{4}$ till samtliga skolformer.

Departementschefen har för egen del anfört:

»I anslutning till de sakkunnigas förslag och i överensstämmelse med de föreskrifter, som nu i sådant hänseende gälla beträffande statsbidrag till avlöning åt lärare vid folk- och småskolor, föreslår jag, att såsom villkor för utgående av statsbidrag till kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor skall gälla, att lärarnas avlöningsförmåner utgå i enlighet med vad därom varder stadgat och att lärare icke därutöver av skolområdet åtnjuter ersättning för utförande av arbetsuppgifter, sam enligt meddelade bestämmelser kunna åläggas honom i tjänsten. Som villkor bör vidare i anslutning till de sakkunnigas förslag gälla, att vederbörande redogörare i föreskriven ordning till statens intressekontor redovisar belopp, som lärare önskar genom avdrag å sin avlöning avsätta för intressekontorsändamål. Härförutom böra för statsbidrags utgående föreskrivas i huvudsak samma villkor angående skolornas organisation, undervisning, tillhandahållande av lokaler, möbler och undervisningsmaterial genom skolområdets försorg m. m., som nu tillämpas. Som villkor bör även gälla, att skolområdet bereder personlig lönefyllnad och personlig pensionsfyllnad åt lärare, som genom löneregleringen lider minskning i löne- eller pensionsförmåner. I sistnämnda hänseende synas kunna meddelas i stort sett samma bestämmelser, som enligt kungörelse nr 901/1937 i detta hänseende äro stadgade i fråga om folk- och småskollärare. Slutligen bör, på sätt i det följande angives, som villkor gälla, att fråga om inrättande av ny lärartjänst underställes prövning av central statsmyndighet.

Vad angår statsbidragets storlek, har jag ingenting att erinra mot de sakkunnigas förslag, att staten jämväl i fortsättningen bestrider hela kostnaden för dyrtidstillägg, givetvis utgående jämlikt de regler, som kunna komma att gälla beträffande befattningshavare vid s. k. nyreglerade verk.

De sakkunnigas förslag beträffande formerna för statens bidrag i övrigt till förevarande högre kommunala läroanstalter innebär en önskvärd förändring av det nuvarande statsbidragssystemet och i det stora hela taget en lycklig lösning av denna fråga. I princip anser jag mig därför böra biträda förslaget, att ifrågavarande statsbidrag skall utgå med en viss kvotdel av samtliga till vederbörande skola enligt avlöningsreglementet utgående lönebelopp. Som förutsättning härför bör emellertid, såsom de sakkunniga påpekat, gälla, att inrättandet av ordinarie och extra ordinarie lärartjänster lägges under statens kontroll. De sakkunniga hava föreslagit, att för inrättande av sådan tjänst skulle erfordras skolöverstyrelsens medgivande. För egen del finner jag det lämpligare, att i detta avseende anslutning sökes till vad som gäller beträffande folk- och småskollärare. Jag förutsätter således, att såsom villkor för åtnjutande av statsbidrag skall gälla, att tillstånd till inrättande av ordinarie och extra ordinarie lärartjänster lämnas av Kungl. Maj:t. I likhet med de sakkunniga utgår jag vidare från att statsbidrag till avlöning av lärare bör utgå endast så länge läraren erfordras för skolans verksamhet. Härförutom böra vissa föreskrifter meddelas i fråga om det antal lärare, som vid varje skola bör förekomma i förhållande till antalet avdelningar. Det synes lämpligt att i detta hänseende låta de vid realskolorna rådande förhållandena i stort sett vara normerande. Det lär få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles taga sistnämnda fråga under närmare om-

prövning och meddela de bestämmelser i vederbörande stadgor, som kunna befinnas erforderliga.

Uppmärksamheten bör här fästas på att genom det föreslagna förfarandet det i fortsättningen icke lär vara behöfligt att riksdagen, på sätt hittills skett, årligen meddelar särskilda föreskrifter rörande statsbidrag till parallellavdelningar vid förevarande skolor och antalet elever i varje avdelning. Bestämmelser i det sistnämnda hänseendet böra inryckas i de för de särskilda skolorna gällande stadgorna.

Såsom av det föregående inhämtas, hava de sakkunniga på anförda skäl ifrågasatt, att omförmälda kvotdel av lönekostnaderna enligt avlöningsreglementet skulle bestämmas till $\frac{3}{4}$ i fråga om kommunala mellanskolor och $\frac{2}{3}$ i fråga om de övriga skolformerna. De invändningar, som av överstyrelsen anförts gentemot en sådan differentiering av statsbidraget efter skolformernas art, hava synts mig befogade, och jag kan icke tillstyrka de sakkunnigas förslag på denna punkt. Det torde vara ofrånkomligt att fastställa en för alla de ifrågavarande skolformerna gemensam kvotdel. Jag har funnit mig böra föreslå, att staten gäldar $\frac{3}{4}$ av samtliga de lönebelopp, som enligt avlöningsreglementet skola utgå vid vederbörande skola. Detta förslag medför visserligen en kostnadsökning för staten. Mitt ställningstagande är emellertid motiverat av hänsyn till de mindre bärkraftiga kommunerna.

Jag förutsätter, att ifrågakommande lärare vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor skola i likhet med exempelvis folk- och småskollärare komma i åtnjutande av provisoriskt dyrortstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning. Chefen för finansdepartementet torde komma att framdeles anmäla denna fråga.

Såvitt jag kan finna, hava de sakkunniga icke tagit ställning till spörsmålet, huru stor del av kostnaderna för dessa speciella löneförmåner, som bör gäldas av statsverket. I detta hänseende äro de bestämmelser, som gälla i fråga om folk- och småskollärare — staten bestrider i fråga om dessa lärare hela kostnaden för förmånerna i fråga — icke förebildliga, eftersom staten i princip gäldar jämväl alla de till sistberörda lärare i övrigt utgående kontanta förmånerna. Enär det provisoriska dyrortstillägget till sin principiella karaktär är att betrakta som en påbyggnad på den differentiering av lönerna efter dyrortsförhållanden, som lönesystemet i övrigt innesluter, och den provisoriska avlöningsförstärkningen som ett förskott på en blivande, ny lönereglering, finner jag det riktigt, att staten, vad förevarande högre kommunala skolformer beträffar, gäldar allenast samma kvotdel av kostnaderna, som föreslagits skola tillämpas beträffande de i avlöningsreglementet reglerade löneförmånerna, alltså $\frac{3}{4}$ av provisoriskt dyrortstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning.

Om någon ordinarie lärare icke skulle övergå å det nya lönesystemet, torde statens bidrag till kostnaderna för lön av denne lärare böra utgå enligt samma grunder, som gälla beträffande lärarpersonalen i övrigt, alltså med $\frac{3}{4}$ av lönekostnaderna och med hela kostnaden för eventuellt ifrågakommande dyrtidstillägg.

Jag saknar här anledning att ingå på den av överstyrelsen berörda frågan om fortsatt förstatligande av kommunala mellanskolor.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser angående statsbidraget och angående villkoren för dess åtnjutande.»

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att staten skall gälda *tre fjärdedelar* av samtliga de lönebelopp, som enligt avlöningsreglementet skola utgå vid vederbörande skola, samt av eventuellt utgående provisoriskt dyrortstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning men *hela* kostnaden för dyrtidstillägg. *Utskottet.*

I de likalydande motionerna I: 266 och II: 394 har hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla dels om utredning beträffande fortsatt förstatligande av de kommunala mellanskolorna, dels ock, i avvaktan på denna utredning, om ändrad fördelning av kostnaderna för skolorna mellan statsverket och kommunerna, så att de mindre kommunala mellanskolorna erhålla större statsbidrag än vad av Kungl. Maj:t föreslagits. I sistnämnda syfte har i motionerna ifrågasatts, att statsbidrag skulle för varje kommunal mellanskola utgå till hela avlöningen åt rektor och tre ordinarie ämneslärare samt med 50 procent av lönen åt samtliga övriga lärare. Dyr-tidstillägg skulle i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag helt gäldas av statsverket.

I motionen II: 418 har hemställts, att alla kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och högre folkskolor, som förut tilldelats statsbidrag, måtte i fortsättningen erhålla sådant efter samma bestämmelser som gälla för statliga samrealskolor.

Den i de förstnämnda motionerna berörda frågan om utredning beträffande fortsatt förstatligande av de kommunala mellanskolorna har redan varit föremål för innevarande års riksdags behandling. I sin skrivelse nr 8 har riksdagen under punkten 105: o) uttalat önskvärheten av att Kungl. Maj:t, i samband med en undersökning rörande i vad mån och på vad sätt den statliga skolverksamheten bör utsträckas till orter, där kommunala mellanskolor för närvarande äro upprättade, tager under omprövning, huruvida icke jämväl kommunala mellanskolan i Älmhult bör ombildas till statlig realskola, och för riksdagen framlägger det förslag, som kan framgå som resultat av en sådan undersökning. Riksdagen saknar alltså anledning att ånyo upptaga nämnda fråga till behandling.

Ett genomförande av Kungl. Maj:ts förslag kan komma att medföra ökade utgifter för huvudmännen för kommunala mellanskolor och högre folkskolor, vilka visserligen på grund av sin geografiska belägenhet hava ett ringa antal elever men som det oaktat kunna vara av stor betydelse för den bygd, där skolan är belägen. Med hänsyn till de starka skäl, som i övrigt tala för grundprinciperna i det av Kungl. Maj:t föreslagna statsbidragssystemet, anser sig emellertid utskottet icke böra av nämnda anledning ifrågasätta någon jämkning i statsbidragsgrunderna. Däremot finner utskottet skäl föreligga för en undersökning av möjligheterna och lämpligheten av att i särskilt ömmande fall tillerkänna extra understöd åt skolor av angiven art i syfte att underlätta deras avveckling utan särskilda kostnader för kommunen. Utskottet utgår från att Kungl. Maj:t i fortsättningen uppmärksammar den av utskottet berörda frågan. Med vad sålunda anförts torde de i

de ovanberörda motionerna framställda yrkandena om ökat statsbidrag få anses besvarade.

Mot detaljerna i Kungl. Maj:ts föreliggande förslag har utskottet icke något att erinra. I likhet med departementschefen och skolöverstyrelsen anser sålunda utskottet, att statsbidraget bör utgå enligt en för alla de ifrågasvarande skolformerna gemensam kvotdel. Utskottet tillstyrker förslaget, att denna kvotdel bestämmas till $\frac{3}{4}$ av de ovannämnda lönekostnaderna. Utskottet kan alltså icke biträda de sakkunnigas förslag om en differentiering av statsbidraget efter skolformernas art. En sådan anordning skulle medföra den icke önskvärda konsekvensen, att kommunerna av ekonomiska skäl skulle komma att föredraga de skolformer, som åtnjöte högre statsbidrag, framför de andra.

III. Löne- och statsbidragsregleringens genomförande.

Löne- och statsbidragsregleringen föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1939. Liksom vid hittills genomförda lönereglingar förutsätts de lärare, som övergå å det nya lönesystemet och därmed från ett lönesystem med förskottsutbetalning till ett system med efterskottsutbetalning, skola vid det månadsskifte, då löneregleringen för dem träder i kraft, av statsmedel erhålla ett belopp, motsvarande vad de skulle hava uppburit i förskott för närmast följande månad, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna fortfarande varit gällande. Kostnaderna härför hava beräknats till 197 000 kronor.

I detta sammanhang har departementschefen framhållit, att vissa ämneslärare vid kommunala mellanskolor, som erhållit tjänst vid allmänt läroverk från och med den 1 januari 1938 eller sökt tjänst vid sådant läroverk, att tillträdas den 1 juli 1938, gjort framställning om rätt för ämneslärare vid kommunal mellanskola, som under år 1938 och innan löneregleringen för de kommunala mellanskolorna trätt i kraft erhöle anställning vid allmänt läroverk och alltså på grund av övergång från lönesystem med förskottsutbetalning av löner till lönesystem med efterskottsutbetalning finge vidkännas avbrott i löneförmånernas utbetalande, att komma i åtnjutande av övergångslön. Skolöverstyrelsen hade i avgivet yttrande funnit vissa betänkligheter ur principiell synpunkt måhända kunna förefinnas mot ett bifall till framställningar av denna art. Av billighetsskäl hade dock överstyrelsen ansett sig icke böra motsätta sig bifall. Undervisningsväsendets lönenämnd hade däremot icke funnit det möjligt att från vederbörande avlöningsanslag bereda den ifrågasatta övergångslönen. Även om departementschefen icke ville förneka, att vissa billighetsskäl kunde tala till förmån för berörda framställningar, kunde han å andra sidan icke förbise, att det kunde betraktas som en lärares ensak, att han sökte transport till annan befattning. På

grund härav funne sig departementschefen icke böra framlägga förslag i angiven riktning.

Utskottet anser i likhet med departementschefen, att löne- och statsbidragsregleringen bör genomföras först från och med den 1 januari 1939. *Utskottet.*

I motionen II: 395 har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola, som under år 1938 och innan löneregleringen för de kommunala mellanskolorna trätt i kraft erhålla ordinarie anställning vid allmänt läroverk, må komma i åtnjutande av övergångslön och sålunda i likhet med läroverkens lärare ej behöva vidkännas avbrott i löneförmånernas utbetalande på grund av övergång från lönesystem med förskottsutbetalning till lönesystem med efterskottsutbetalning.

Då utskottet i likhet med departementschefen finner vissa billighetsskäl tala för en utvidgning av förmånen av övergångslön till att gälla också de i motionen angivna lärarna och ett beslut i anslutning till det motionsvis framställda yrkandet icke torde komma att medföra några nämnvärdare ekonomiska konsekvenser, vill utskottet icke motsätta sig, att övergångslön må utgå jämväl till nämnda lärare ävensom till motsvarande lärare vid kommunala flickskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att härutinnan meddela de föreskrifter, som kunna befinnas erforderliga.

I övrigt förordar utskottet vad av departementschefen föreslagits i avseende å löne- och statsbidragsregleringens genomförande.

IV. Anslagsberäkningar för budgetåret 1938/39.

1. Förslagsanslaget till bidrag till kommunala flickskolor.

Anslaget är nu uppfört med 1 055 300 kronor, varav på bidrag till kommunala flickskolor beräknas belöpa förslagsvis 881 400 kronor och på tillfällig löneförbättring till lärarpersonalen vid dessa skolor förslagsvis 173 900 kronor. Av 1937 års riksdag meddelade bestämmelser för budgetåret 1937/38 angående statsunderstöd till parallellavdelning av årsklass vid kommunal flickskola innebära bland annat, att statsbidrag må utgå till sammanlagt högst 72 parallellavdelningar, där ej Kungl. Maj:t efter framställning av skolöverstyrelsen annorlunda bestämmer.

Anslagsbehovet för förra delen av budgetåret 1938/39 — alltså innan löneregleringen trätt i kraft — har beräknats till i runt tal 600 000 kronor. Därvid är att märka, att antalet statsbidragsberättigade kommunala flickskolor ökat från 25 till 26 genom tillkomsten av den kommunala flickskolan i Malmö samt att antalet parallellavdelningar beräknats till 95.

För senare delen av nästa budgetår — alltså efter löneregleringens ikraftträdande — skola ur anslaget bestridas *dels* statsbidrag till eventuella kostnader — fränsett dyrtidstillägg — för avlöning åt lärare, som icke vilja

övergå på det nya lönesystemet, *dels* statsbidrag till lönekostnader enligt vederbörligt avlöningsreglemente, *dels* statsbidrag till provisoriskt dyrortstillägg, *dels* ock övergångslön. För dessa ändamål beräknas i runt tal förslagsvis 900 000 kronor, varav 57 000 kronor för bestridande av kostnaderna för den föreslagna övergångslönen.

Hela anslagssumman har sålunda beräknats till (600 000 + 900 000 =) 1 500 000 kronor, motsvarande en anslagsökning med 444 700 kronor. Här emot svarar dock en till 50 000 kronor beräknad minskad belastning å dyrtidstilläggsanslaget.

Tillfällig löneförbättring förutsättes skola utgå endast intill utgången av år 1938.

I detta sammanhang har departementschefen uttalat, att det syntes kunna överlätas å skolöverstyrelsen att i framtiden fastställa reglementen för såväl kommunala flickskolor som kommunala mellanskolor och högre folkskolor, vilket för närvarande ankomme på Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t skulle dock förbehålla sig rätten att pröva behovet av nya sådana skolor.

Utskottet. Mot vad sålunda föreslagits har utskottet intet att erinra.

2. Förslagsanslaget till bidrag till kommunala mellanskolor.

Anslaget är nu uppfört med 1 595 400 kronor.

För förra delen av nästa budgetår beräknas en anslagssumma av 830 000 kronor vara erforderlig. Kostnadsökningen betingas främst av tillkomsten av fyra nya skolor av ifrågakvarande typ samt av två inbyggda praktiska linjer. Antalet parallellavdelningar förutsättes däremot förbliva oförändrat, 119 avdelningar.

Kostnaderna för senare hälften av budgetåret 1938/39 hava beräknats till i runt tal 1 300 000 kronor.

Belastningen å anslaget i sin helhet skulle alltså enligt beräkningarna komma att uppgå till 2 130 000 kronor. Beloppet har dock ansetts böra avrundas till förslagsvis 2 100 000 kronor. Anslagshöjningen i förhållande till nu utgående anslagsmedel uppgår till 504 600 kronor, varemot svarar en till 90 000 kronor beräknad minskning av belastningen å vederbörande dyrtidstilläggsanslag.

Utskottet. Utskottet har icke något att erinra mot Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

3. Förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor.

Detta anslag är för närvarande uppfört med 1 400 000 kronor och beräknas för nästa budgetår till 1 850 000 kronor, varav 750 000 kronor belöpa å förra och 1 100 000 kronor å senare delen av budgetåret. Vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag uppstår alltså en anslagshöjning med 450 000 kronor. Dyrtidstilläggsanslaget beräknas på grund av löneregleringen komma att för nästa budgetår minskas med i runt tal 90 000 kronor.

Även fränsett löneregleringen föreligger enligt Kungl. Maj:ts förslag en reell anslagshöjning, beroende på tillkomsten av nya högre folkskolor samt ökning av antalet klasser vid skolor, som ännu icke färdigbildats.

Kungl. Maj:ts förslag i denna del lämnar utskottet utan erinran.

Utskottet.

V. Hemställan.

Under återopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

A. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

1. besluta, att lärare vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor skola, med iakttagande av vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 mars 1938 ävensom av utskottet i det föregående anförts, från och med den 1 januari 1939 åtnjuta avlöning jämlikt i nämnda statsrådsprotokoll berörda förslag till avlöningsreglemente;

2. besluta, att till envar av ifrågavarande skolor skall från och med den 1 januari 1939 under de villkor, som i nämnda statsrådsprotokoll angivits, utgå statsbidrag, motsvarande — förutom hela kostnaden för eventuellt utgående dyrtidstillägg — $\frac{3}{4}$ av de enligt omförmälda avlöningsreglemente utgående lönebeloppen samt av eventuellt utgående provisoriskt dyrortstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning, ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter i övrigt, som i detta hänseende kunna erfordras;

3. bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de tilläggsbestämmelser och tillämpningsföreskrifter, som kunna erfordras för genomförandet av de ovannämnda avlöningsbestämmelserna eller eljest stå i samband därmed;

4. medgiva, att ordinarie lärare vid ifrågavarande skolor må, under förutsättning att de underkasta sig nämnda avlöningsreglemente, vid ingången av januari 1939 av statsmedel uppbära ett belopp, motsvarande vad de — dyrtidstillägg frånräknat — skulle hava uppburit i förskott för samma månad, om de före den 1 januari 1939 gällande avlöningsbestämmelserna då fortfarande ägt giltighet;

5. medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden den 1 juli—den 31 december 1938 utgå till lärarpersonalen vid kommunala flickskolor med följande belopp för helt budgetår räknat:

till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor;
 till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor; samt
 till extra ordinarie ämneslärare och timlärare med belopp,
 som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant
 hänseende nu gällande grunderna bestämmer;

6. till *Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 1 500 000 kronor;

7. medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden den 1 juli—den 31 december 1938 utgå till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor med följande belopp för helt budgetår räknat:

till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor;
 till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor;
 till extra ordinarie ämneslärare, övningslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunderna bestämmer;

8. till *Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 2 100 000 kronor;

9. till *Högre folkskolor: Understöd* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 1 850 000 kronor;

B. att de ovannämnda motionerna (I: 265 och II: 419, I: 266 och II: 394, I: 276 och II: 416, I: 277 och II: 417 samt II: 395, 396 och 418) må, i vad de icke kunna anses besvarade med vad utskottet i det föregående anfört, icke till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 maj 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
 från första kammaren: herrar *Nilsson* i Gränebo, *Olof Olsson*, *Nilsson* i Malmö, *Svensson* i Kompersmåla, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Nilsson* i Landeryd, *Gustafsson* i Benestad, *Andrén*, *Carlström*, *Bäcklund* och *Bäckström*; samt
 från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Eriksson* i Stockholm, *Jeppsson*, *Persson* i Falla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Ward*, *Holmdahl*, *Isacsson*, *Andersson* i Södergård, *Weijne*, *Andersson* i Malmö och *Hansson* i Rubbestad.

Reservation

av herrar *Oscar Olsson, Eriksson* i Stockholm, *Jonsson* i Eskilstuna, *Isacson, Weijne, Andersson* i Malmö och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett,

dels att utskottets yttrande under avsnittet »II. Statsbidragsfrågan» bort hava följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts förslag — — — (= utskottet) — — — anses besvarade.

Mot detaljerna i Kungl. Maj:ts föreliggande förslag har utskottet erinran att framställa endast så till vida, att utskottet vill förorda ett något lägre statsbidrag för de kommunala flickskolorna. Detta synes utskottet motiverat bland annat av den anledningen, att sådana skolor i motsats till exempelvis de kommunala mellanskolorna undantagslöst äro belägna å orter med statliga läroverk, vilket gör det befogat, att kommunerna bestrida en något större anpart av kostnaderna för dessa skolor. Utskottet föreslår därför den jämkningen i Kungl. Maj:ts förslag, att statsbidrag till kommunala flickskolor må utgå med $\frac{2}{3}$ och till övriga skolor med $\frac{3}{4}$ av de ovannämnda avlöningskostnaderna.»

dels att utskottets yttrande under avsnittet »IV. Anslagsberäkningar för budgetåret 1938/39» angående förslagsanslaget till bidrag till kommunala flickskolor bort hava följande lydelse:

»Enligt verkställda överslagskalkyler kommer den av utskottet ifrågasatta sänkningen av statsbidraget till kommunala flickskolor att medföra en minskning av anslagsbehovet med, för helt budgetår räknat, i runt tal 200 000 kronor. Med hänsyn härtill föreslår utskottet, som i övrigt biträder anslagsberäkningarna och vad av departementschefen i samband därmed föreslagits, att förevarande anslag för nästa budgetår minskas med 100 000 kronor i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag och alltså uppföres med 1 400 000 kronor.»

dels ock att utskottets under **A. 2.** och **A. 6.** gjorda hemställan bort hava följande lydelse:

»**2.** besluta, att till ifrågavarande skolor skall från och med den 1 januari 1939 under de villkor, som i nämnda statsrådsprotokoll angivits, utgå statsbidrag, motsvarande — förutom hela kostnaden för eventuellt utgående dyrtidstillägg — för kommunal flickskola $\frac{2}{3}$ och för övriga av här ifrågavarande skolor $\frac{3}{4}$ av de enligt omförmälda avlöningsreglemente utgående lönebeloppen samt av eventuellt utgående provisoriskt dyrtidstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning, ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter i övrigt, som i detta hänseende kunna erfordras;

6. till *Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 1 400 000 kronor.»